

บทที่ 2

* แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อมวลชน นอกจากจะต้องพิจารณาถึงแหล่งข่าวสาร หรือผู้ส่งสาร ข่าวสาร และตัวสื่อมวลชน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะต้องพิจารณาคือ ผู้รับข่าวสาร เพราะถ้าแหล่งสารไม่สามารถส่งข่าวสารไปถึงผู้รับสาร ก็ย่อมจะไม่มีประโยชน์อะไรที่ผู้ส่งสารจะกระทำกับข่าวสารอยู่กับตนเองฝ่ายเดียว เกี่ยวกับผู้รับสารนั้น มิใช่จะเปิดรับสื่อหรือสนใจข่าวสารทุกคนเสมอไป และทั้งผู้รับข่าวสารแต่ละคนยังมีการรับ มีการจดจำ มีการตอบสนองต่อข่าวสารแตกต่างกันออกไป ผู้ส่งสารจึงต้องทำความเข้าใจและคาดคะเนความต้องการของผู้รับสาร และวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารที่ควรที่จะ กำหนดตามสภาพสถานการณ์ทางสังคม โดยคำนึงถึงลักษณะของผู้รับสาร เช่น เกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ภูมิฐานะ เป็นต้น อีกทั้งคำนึงถึงจิตวิทยาของผู้รับสาร หรือพฤติกรรมของผู้รับข่าวสาร เช่น เกี่ยวกับความต้องการที่จะรับรู้ ความคาดหวัง พฤติกรรมการใช้สื่อ และความพึงพอใจต่อบทบาทของสื่อมวลชน เหล่านี้อันเป็นเหตุให้ต้อง มีการปรับปรุงเนื้อหาข่าวสารให้สอดคล้องกับผู้รับข่าวสารแต่ละกลุ่ม ก่อนที่จะส่งออกไป ด้วยจึงได้มีนักสื่อมวลชน นักวิชาการ ต่างให้ความสำคัญและสนใจเรื่องนี้ ได้ศึกษาถึง ความต้องการที่สำคัญ ความคาดหวัง และความพึงพอใจ การใช้สื่อเพื่อประโยชน์ของผู้ รับข่าวสาร ตลอดจนความคิดเห็นความสนใจในข่าวสารทางการเมืองของกลุ่มต่างๆ ซึ่ง จะได้ยกมาประกอบการศึกษา และเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งการตั้ง สมมติฐานไว้ดังต่อไปนี้

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน

ปรมะ สตะเวทิน ให้ความหมายว่า การสื่อสารคือ กระบวนการของการ ถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ไปยัง บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel)

(ปรมะ สตะเวทิน 2529 : 14 - 17)

วไรท์ (Wright) อธิบายว่า การสื่อสาร เป็นกระบวนการทางสังคมที่เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตที่จำเป็นของมนุษย์ และเป็นพื้นฐานของทุกๆ สังคม ไม่ว่าจะสมัยโบราณหรือสมัยใหม่ช่วยหล่อหลอมความสามารถของสมาชิกเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างสมาชิกเพื่อสร้างระเบียบในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้สอดคล้องกัน (Charles R. Wright 1975 : 3)

การสื่อสารเป็นเครื่องมือดำรงความเป็นสังคมและเปลี่ยนแปลงสังคม ปรับทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกอันจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ซึ่งการสื่อสารนั้น อาจแบ่งออกได้หลายประเภท ได้แก่

1. การสื่อสารภายในบุคคล
2. การสื่อสารระหว่างบุคคล
3. การสื่อสารกลุ่มใหญ่
4. การสื่อสารในองค์การ
5. การสื่อสารมวลชน

โดยเฉพาะการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นกระบวนการของการส่งข่าวสาร ความคิด ทัศนคติ ไปสู่ผู้รับเป็นจำนวนมากและมีลักษณะต่างๆ กัน โดยใช้สื่อเพื่อส่งข่าวสารนั้น (ชวรัตน์ เขิดชัย 2527 : 25)

ปรมะ สตะเวทิน สรุปว่า การสื่อสารมวลชนเป็นกระบวนการสื่อสารชนิดหนึ่ง ซึ่งครอบคลุมถึงผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร สื่อ (Channel) ที่ใช้ในกระบวนการสื่อสารมวลชนเรียกว่า สื่อมวลชน (Mass Media) หมายถึง สื่อที่สามารถนำสารจากผู้ส่งสารออกไปสู่ผู้รับสารที่ประกอบด้วยคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ (ปรมะ สตะเวทิน 2529 : 26 - 29)

ชวรัตน์ เขิดชัย อธิบายเพิ่มเติมว่า สื่อมวลชน (Mass Media) เป็นสถาบันที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเผยแพร่ข่าวสารไปสู่มวลชนตลอดอาณาบริเวณอันกว้างใหญ่ในเวลาไล่เลี่ยกัน หรือในเวลาเดียวกัน โดยวิธีการสื่อสารใช้สื่อ (Mediated Communication) คำว่า "สื่อมวลชน" จึงหมายถึง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุโทรทัศน์ แผ่นประกาศ หรือภาพยนตร์ และยังหมายความรวมทั้งหนังสือเล่ม โปสเตอร์

ซึ่งมุ่งจะให้ถึงคนจำนวนมาก แต่เพื่อให้เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป จึงใช้คำว่า "สื่อมวลชน" เท่านั้นก็พอ (ชวรัตน์ เขิดชัย 2527 : 27)

ดังนั้น หัวใจสำคัญของสื่อมวลชนจึงเป็นค้ำสื่อข่าวสารต่างๆ ไปยังผู้รับที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก สำหรับสื่อมวลชนที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง หนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือวารสาร วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือ เป็นค้ำสื่อข่าวสารทางการเมืองไปสู่ผู้รับสาร

ประทุม ฤกษ์กลาง รายงานว่า สิ่งที่ได้รับค้ำนการเมืองจากสื่อมวลชน ได้แก่

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง หมายถึง สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร และการให้การศึกษแก่ผู้รับสาร บรรดาเนื้อหาข่าวสารรายการต่างๆ ทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อาทิ รายการข่าวทางโทรทัศน์ ข่าวการเมืองในหน้าหนังสือพิมพ์ จึงมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในค้ำนการเมืองให้แก่ผู้รับสาร

2. ความรู้สึกทางการเมือง หมายถึง ผลกระทบของสื่อมวลชนต่อความรู้สึกทางการเมืองของสาธารณชนนั้นสามารถคาดค้ำนได้ว่า การเปิดรับค้ำข้อมูลทางการเมืองที่มีลักษณะเสริมย้าในทางบวก จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นในค้ำนความเชื่อถือ การสนับสนุนทางการเมือง และในค้ำนองเดียวกัน หากมีการเปิดรับค้ำข้อมูลทางการเมืองที่มีลักษณะเสริมย้าในทางลบ ก็จะไปสู่ความรู้สึกไม่ไว้วางใจ การไม่ให้ค้ำนสนับสนุนทางการเมือง

3. ทศนคติทางการเมือง หมายถึง สื่อมวลชนสามารถสร้างทศนคติทางการเมืองได้ การที่หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีการเสนอเนื้อหาข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับค้ำนเมือง เช่น ข่าวการเลือกตั้ง การประชุมคณะรัฐมนตรี การประชุมรัฐสภานโยบายและการค้ำเนินงานของรัฐบาล ฯลฯ มีส่วนในการเสริมสร้างค้ำนทางการเมือง ค้ำนนิยมทางการเมือง ตลอดจนทศนคติทางการเมือง หรือถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง

4. ความสนใจในการเมือง หมายถึง ในการเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นข่าวคราวความเคลื่อนไหวการค้ำเนินงาน การกำหนดนโยบายของคณะรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มมวลชนต่างๆ ฯลฯ มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้รับสารมีความสนใจทางการเมือง ซึ่งหากประชาชนมีความสนใจในทางการเมืองแล้ว ก็ย่อมจะมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง

5. ทราบความต้องการของประชาชน หมายถึง สื่อมวลชนมิใช่แต่จะเป็นสื่อกลางหรือช่องทางในการถ่ายทอดข่าวสารจากรัฐบาลสู่ประชาชนเท่านั้น แต่ในบางสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ที่มีการเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารสองทาง ด้วยการมีคอลัมน์ร้องทุกข์ หรือการสัมภาษณ์ความรู้สึกนึกคิดเห็นของประชาชนโดยการยึดมั่นในอุดมการณ์อันที่จะเป็นเวทีแห่งความคิดเห็น ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความทุกข์ยากเดือดร้อน ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหา เป็นการลดความคับข้องใจ ความขัดแย้ง และการต่อต้านในทางการเมืองของประชาชน

6. สังคมประภิตทางการเมือง หมายถึง การเรียนรู้หลักเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ การมีความเชื่อมั่น การมีความรู้ และการมีค่านิยมในเชิงการเมืองโดยได้รับอิทธิพลมาจากสังคม โดยสื่อมวลชนก่อให้เกิดกระบวนการสังคมนิยมทางการเมืองขึ้น (Political Socialization) กล่าวคือ เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนเรียนรู้การเมืองได้เองจากสื่อมวลชนอย่างผสมกลมกลืน

7. การสร้างมติมหาชน ซึ่งเป็นความคิดเห็นของประชาชนหรือกลุ่มชนใดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยการแสดงออกซึ่งทัศนคติของบุคคล ด้วยภาษาและคำพูด อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองหรือเรื่องอื่นๆ ก็ได้

8. การเลือกตั้ง สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในกระบวนการเลือกตั้ง ในกรณีของประเทศนั้นมิมีบทบาทในด้านการโน้มน้าวใจให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีบทบาทในด้านการหาเสียงผ่านสื่อมวลชน จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผ่านมา นั้น รัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ผู้สมัครได้มีโอกาสแถลงนโยบายและหาเสียงทางโทรทัศน์ ขณะเดียวกันพรรคการเมืองและผู้สมัครก็ได้ใช้สื่อมวลชนโดยการซื้อเวลาสถานีโทรทัศน์ และซื้อหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อการโฆษณาหาเสียง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อมวลชนต่อกระบวนการเลือกตั้ง

9. การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) หมายถึง การชักชวนชักนำ โดยการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อมวลชน ไปยังประชาชนให้ได้รับรู้เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพราะหากบุคคลมีการรับรู้และมีความเชื่อ

ทางการเมืองสูงเท่าใด โอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองยิ่งมากขึ้นเท่านั้น
(ประทุม ฤกษ์กลาง 2532 : 211 - 214)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นศึกษาในลักษณะที่ว่าผู้รับสารต้องการอะไร
ใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนดังกล่าวอย่างไร

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ (The Uses and Gratifications Theory)

1. หลักการของทฤษฎี

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสาร มี
ลักษณะตรงข้ามกับการศึกษาถึงผลที่สื่อมวลชนก่อให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้รับสาร (The Media
Effect Approach) เพราะจะศึกษาในแนวที่ว่า สื่อสารมวลชนทำอะไรกับผู้รับสาร
หรือประชาชน แต่การศึกษาที่เน้นประโยชน์ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมและประชาชนนี้ เป็น
การศึกษาที่ว่าผู้รับสารหรือประชาชนจะทำอะไรกับสื่อมวลชน (Functional Approach)
ที่ก่อให้เกิดสมมติฐานทางการสื่อสารมวลชนในเรื่องของการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความ
พึงพอใจ (Uses and Gratifications) การศึกษาแนวนี้จึงเน้นที่ผู้รับสาร หรือ
ประชาชนเป็นผู้กำหนดว่าตนต้องการอะไร สื่ออะไร สารอะไร ที่ได้จากสื่อมวลชน สาร
ที่ได้เหล่านั้นไปตอบสนองความต้องการของคนอย่างไร หรือสารอะไรจึงจะตอบสนอง
ความต้องการของคนได้ (Yubol Benjarongkit 1985 : 6)

การศึกษาในแนวการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจนี้ เป็นการมอง
มนุษย์ในแง่ของจิตวิทยาสังคมโดยเน้นค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ และความคิดเห็นส่วน
บุคคล การศึกษาแนวทฤษฎีนี้จึงเน้นที่ความต้องการและสาเหตุของความต้องการของ
ประชาชนผู้ใช้สื่อมวลชน

วิธีการตามแนวทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์นี้ กระทำโดยพยายามที่จะสร้าง
บัญชีรายการความต้องการของประชาชนที่มีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านการสื่อสารขึ้น เพื่อ
อธิบายให้เห็นว่า ความต้องการ บุคลิกภาพ และองค์ประกอบทางด้านสังคมอื่น ๆ
มีส่วนช่วยอธิบายการที่มนุษย์เราแสวงหาหรือหลีกเลี่ยงการใช้ข้อความอย่างที่มีอยู่ในการ

สื่อสารมวลชน เป็นการศึกษาที่มองว่ามนุษย์รู้จักที่จะนำเอาข้อความที่ได้จากสื่อสารมวลชน ไปใช้ให้เป็นประโยชน์

ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจนี้ เปลี่ยนความสนใจจากความตั้งใจของผู้สร้างข้อความ มาเป็นความต้องการของผู้ใช้สื่อ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการทางสังคมและจิตวิทยาของผู้ใช้ ทฤษฎีนี้อธิบายว่านอกจากความต้องการขั้นพื้นฐาน 5 อย่างที่ มาสโลว์กล่าวไว้คือ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก ความต้องการความนับถือและความต้องการความสำเร็จในชีวิตแล้ว มนุษย์ยังมีความต้องการอีกอย่างหนึ่ง คือความต้องการอยากจะเรียนรู้ (Need for Cognition) ซึ่งเป็นความต้องการที่จะแสวงหาระเบียบ และความเข้าใจสภาวะแวดล้อมตนเอง ความต้องการที่จะรู้นี้เป็นแรงผลักดันที่มนุษย์เราเรียนรู้มาจากการอยู่ในสังคม การศึกษาแบบนี้ เป็นการยอมรับว่ามนุษย์เราสนใจแสวงหาข่าวสารต่างๆ จากสื่อมวลชน ไม่เช่นมนุษย์เราถูกยึดเยียดข้อความให้ดังที่เคยคิดกัน

ลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในทฤษฎีนี้ก็คือนี่ว่า เราศึกษามนุษย์มากกว่าข้อความของการสื่อสาร เราศึกษาว่าทำไมมนุษย์จึงมีพฤติกรรมทางการสื่อสารอย่างนั้นอย่างนี้ มากกว่าที่จะศึกษาว่า ข้อความในการสื่อสารว่าอย่างไรและจะก่อให้เกิดอะไรในมนุษย์เรา

การศึกษาสื่อมวลชนตามแนวของทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ มีข้อที่ต้องยอมรับกันดังนี้

1. มนุษย์จริงจังและแสวงหาข่าวสาร ไม่ได้ถูกยึดเยียดให้อ่าน ดู หรือ ฟัง มนุษย์มีการเลือกจะหลบลหลีกเลี่ยงข่าวสารได้ถ้าต้องการ
2. การใช้สื่อมวลชนของมนุษย์มีจุดมุ่งหมาย (Goal - Directed)
3. สื่อสารมวลชนต้องแข่งขันกับสิ่งเร้าอื่นๆ อีกหลายอย่างที่อาจตอบสนองความต้องการรับรู้ของมนุษย์ได้
4. มนุษย์เป็นผู้กำหนดความต้องการของตัวเองจากความสนใจ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นในกรณีต่างๆ กัน (เสวี วงษ์มณฑา 2523 : 2 - 6)

2. ความเป็นมาของทฤษฎีและงานวิจัยต้นแบบของทฤษฎี

การวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ ได้มีผู้ริเริ่มมาตั้งแต่ต้นปี 1940 เศษๆ เมื่อเซอร์ชอก (Herzog, 1944) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ที่แม่บ้านได้รับจากการฟังรายการละครวิทยุภาคกลางวัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้รับสาร เลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเลือกรับเนื้อหาของสาร เพื่อสนองความต้องการของตน โดยที่ในขณะที่เดียวกันนั้น การศึกษาผลกระทบของสื่อ ผู้รับสารเริ่มส่อเค้าให้เห็นว่า สื่อมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากดังที่นักวิชาการในยุคเริ่มแรกเคยตั้งสมมติฐานไว้ดัง ตัวอย่างที่ ลาซาร์สเฟลด์ (Lazarsfeld, 1950) ได้ศึกษาพบว่า ในการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้งประธานาธิบดีคืออเมริกา เมื่อปี 1984 นั้น การหาเสียงไม่ได้ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียง เปลี่ยนใจในการเลือกผู้สมัครเลย เพียงแต่เป็นการย้ำให้ผู้ลงคะแนนเสียงมั่นใจในการ เลือกแต่เดิมของตนมากขึ้นเท่านั้น

การค้นพบครั้งนี้เป็นแนวทางให้นักวิทยาศาสตร์มองเห็นว่า ผู้รับสารนั้นไม่ได้เป็น เพียงผู้รับเอาอิทธิพลจากสื่อมวลชนเท่านั้น หากแต่มีบทบาทมากขึ้นไปกว่านั้น จึงโยงไปสู่ ความคิดที่ว่าผู้รับสารเลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเลือกรับเนื้อหาของสารเพื่อสนองความต้องการของตน ทำให้เกิดการวางแนวความคิดใหม่ซึ่งถือว่า ในการสื่อสารนั้น ผู้รับสาร คือตัวจักรที่สำคัญในการตัดสินใจ โดยอาศัยพื้นฐานความต้องการของตนเป็นหลัก ได้รับความสนับสนุนเป็นจริงเป็นจังจากการศึกษาวิจัยเพิ่มขึ้น

โดยต่อมา แคทซ์และคณะ (Katz and Others, 1973) ได้ทำการศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ โดยศึกษาข้อมูลซึ่งเก็บจากผู้ใช้ สื่อในประเทศอิสราเอล งานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจขั้นพื้นฐาน และความ พยายามที่จะประดิษฐ์เครื่องมือในการวัดมากกว่าที่จะเป็นการศึกษาเพื่อพิสูจน์สมมติฐานใดๆ เนื่องจากเป็นงานวิจัยขั้นแรก ที่มีลักษณะของการวิจัยการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความ พึงพอใจ (Uses and Gratifications) ถือว่าเป็นต้นแบบของการวิจัยในแนวนี

แคทซ์และคณะ ได้สร้างมาตราวัดความต้องการทางด้านจิตใจ และสังคมของ มนุษย์ (The Social and Psychological Needs) และความพึงพอใจจากการเปิด รับสื่อมวลชนขึ้น โดยนำเอาองค์ประกอบ 3 อย่างมารวมกันเข้าเป็นความต้องการในด้าน ต่างๆ องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ ได้แก่

1. Mode คือแบบหรือลักษณะของความต้องการ เช่น
 - 1.1 ต้องการให้เพิ่มมากขึ้น
 - 1.2 ต้องการให้ลดน้อยลง
 - 1.3 ต้องการให้ได้มา

2. Cognition คือลักษณะจุดประสงค์ของการติดต่อของบุคคลต่อสิ่งภายนอก

คือ

- 2.1 การติดต่อเพื่อรับข่าวสาร ความรู้
- 2.2 การติดต่อเพื่อความพอใจ เพื่อประสบการณ์ทางอารมณ์
- 2.3 การติดต่อเพื่อความเชื่อถือ ความมั่นใจ ความมั่นคงและสถานภาพ
- 2.4 การติดต่อเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์

3. Referent คือบุคคลหรือสิ่งภายนอกที่มนุษย์โยงการติดต่อไปสู่ ได้แก่

- 3.1 ตนเอง
- 3.2 ครอบครัว
- 3.3 เพื่อนฝูง
- 3.4 สังคม รัฐบาล
- 3.5 ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม
- 3.6 โลก
- 3.7 สิ่งภายนอกอื่นๆ ที่มีความหมายนัยลบ

จากองค์ประกอบทั้ง 3 อย่างนี้ แคทซ์และคณะ ได้สร้างข้อความแสดงความต้องการ (Needs) ของบุคคลขึ้นเป็นจำนวน 35 ข้อความ ซึ่งให้ถึงความต้องการของบุคคล ซึ่งสามารถใช้สื่อต่างๆ ตอบสนองให้ความพึงพอใจ (Gratifications) ได้ การสร้างข้อความแสดงความต้องการทำได้ดังนี้คือ 1.1, 2.4, 3.2 หมายถึง ความต้องการที่จะเพิ่มพูนการติดต่อเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับครอบครัวซึ่งจะเขียนเป็นภาษาธรรมดาที่เข้าใจง่ายขึ้น คือความต้องการที่จะใช้เวลาอยู่กับครอบครัวของตน และถ้า 1.2, 2.4, 3.1 คือความต้องการที่จะลดการติดต่อกับตนเอง นั่นคือความต้องการที่จะหนีพ้น (Escape) จากสถานะที่เป็นจริงในโลก ซึ่งสื่อเพื่อความบันเทิง จะสามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้

แควทซ์ และคณะ (1973) นำข้อความที่ความต้องการของบุคคลจำนวน 35 ข้อความ มาสร้างมาตราวัด (Rating Scale) ระดับของการตระหนักในความสำคัญของความต้องการแต่ละอย่างของบุคคล (Individual's Need Salience) โดยใช้มาตราวัด 4 ระดับ คือ ความต้องการแต่ละแง่ (1) สำคัญมาก (2) สำคัญพอใช้ (3) ไม่ค่อยสำคัญนัก (4) ไม่สำคัญเลย

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจผู้ให้สัมภาษณ์ชาวอิสราเอล ถูกวิเคราะห์โดยใช้ Guttman's SSA (Smallest Space Analysis) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับ Cluster Analysis และ Factor Analysis คือ เป็นความพยายามในการจัดกลุ่ม ำให้ความต้องการที่ได้การให้รับคะแนน (1 - 4) ความสำคัญจากผู้ให้สัมภาษณ์คนเดียวกัน มีความใกล้เคียงกับความต้องการอื่นๆ มากน้อยแค่ไหน เพื่อที่จะได้ข้อเท็จจริงว่าบุคคลแต่ละ คนให้ความสำคัญต่อความต้องการ ประเภทใดคล้ายคลึงกันบ้าง แคชและคณะ ค้นพบว่า ความต้องการเกี่ยวกับตนเอง และความต้องการเกี่ยวกับบุคคลอื่น และสิ่งอื่นๆ ถูกจัด ความสำคัญต่างกัน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ต่างกลุ่มกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า องค์ ประกอบตัวที่สาม กลุ่มอ้างอิง (Referent) ซึ่งได้แก่ ตนเอง และบุคคลอื่น และสิ่งอื่นๆ ที่บุคคลเชื่อมโยงด้วย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงมิติของความต้องการที่ต่างกัน อย่างชัดเจนระหว่างบุคคล 2 ประเภท

นอกจากนี้ แคชและคณะ ยังได้วิเคราะห์ความพอใจ (Gratifications) ที่ผู้รับสารได้รับจากสื่อประเภทต่างๆ โดยใช้วิธีการคล้ายคลึงกัน คือ สร้างมาตราวัด ความพอใจที่สื่อมวลชนแต่ละประเภท อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ หนังสือพิมพ์ และ ภาพยนตร์ ให้แก่ผู้รับสาร ตัวอย่าง มาตราวัดความพอใจ เช่น "โทรทัศน์" สามารถ ช่วยในการสนองความต้องการที่จะรับรู้ข่าวสารความเป็นไปในโลกอย่างไร (1) ช่วยได้ มาก (2) ช่วยได้พอสมควร (3) ไม่ค่อยช่วยนัก (4) ไม่ได้ช่วยเลย และยังคงถาม ค้ำยว่า ถ้าสื่อเหล่านี้ไม่ได้ความพอใจตามที่ต้องการแล้ว มีอะไรบ้างที่สนองความต้องการ เหล่านั้นได้

ผลของการวิจัยพบว่า ชาวอิสราเอลเห็นประโยชน์ของแหล่งสนองความพึงพอ ใจที่ไม่ใช่สื่อ เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง แต่คนเหล่านี้ก็จะจัดอันดับว่า สื่อมีส่วนช่วยพอ สมควรในการสนองความต้องการต่างๆ โดยเฉพาะบุคคลที่ค่อนข้างสันโดษที่ไม่ค่อยติดต่ ออย่างใกล้ชิดกับบุคคลอื่นๆ จะเห็นว่าสื่อมีประโยชน์สูงในการสนองความต้องการ ดังนั้นถึง แม้งานวิจัยนี้จะเป็นเพียงขั้นพื้นฐาน แต่ก็ เป็นแม่แบบของงานวิจัยการใช้สื่อเพื่อสนองความ พึงพอใจของผู้รับสารในระยะต่อมา ซึ่งแบบแผน (Pattern) ของการศึกษาตามทฤษฎี ดังกล่าว โดยแคชและคณะ (1974) สรุปได้ดังนี้

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ คือการ ศึกษาเกี่ยวกับ

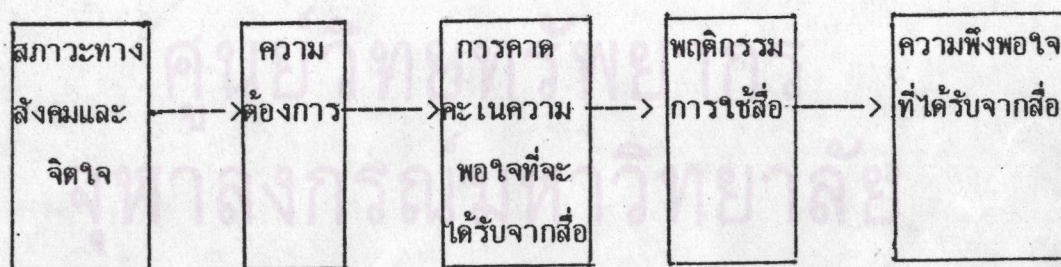
1. สภาวะทางสังคมและจิตใจที่มีผลต่อ
2. ความต้องการของบุคคล ซึ่งนำไปสู่
3. การคาดคะเนเกี่ยวกับ
4. สื่อและแหล่งที่มาของสาร
5. ความแตกต่างกันในการใช้สื่อ และพฤติกรรมอื่นๆ ของแต่ละบุคคล
6. ความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อ
7. ผลอื่นๆ ที่บางครั้งมีอาจคาดหมายมาก่อน

แบบจำลองที่แคทซ์และคณะ (1974) สร้างขึ้น อธิบายได้ดังนี้ คือ สภาวะของสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน ก่อให้มนุษย์มีความต้องการแตกต่างกันไป และความต้องการที่แตกต่างกันนี้ ทำให้แต่ละคนคาดคะเนว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพึงพอใจได้ต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น ลักษณะของการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน จะแตกต่างกันไป ขั้นสุดท้ายคือ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อจะต่างกันออกไปด้วย

สรุปแบบจำลองการใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจได้ดังนี้

ภาพที่ 1

แบบจำลองการใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจ

ดังนั้น ทฤษฎีหรือแบบจำลองนี้จึงเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมของการใช้สื่อว่า มีความสัมพันธ์กับความต้องการของมนุษย์ และการสนองความพึงพอใจของมนุษย์

(ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ 2528 : 32 - 35)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไวท์ (Wright) ได้วิเคราะห์ถึงธรรมชาติและหน้าที่บางประการของสื่อมวลชนว่า สื่อมวลชนมิใช่มุ่งแต่จะแสดงสิทธิหรือจะมีอิทธิพลต่อมนุษย์ โดยคิดค้นเอาเองเพียงอย่างเดียว เพราะยังไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะกระทำเช่นนั้น การวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสารในอนาคตน่าจะต้องได้รับการสนับสนุนโดยตรงในเรื่องหน้าที่อันสำคัญของสื่อมวลชนที่ปรากฏออกมา (Functional Issue) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิจัยที่ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับประโยชน์จากการใช้สื่อทั้งหลายจากสิ่งที่สื่อมวลชนกำหนดให้ และความพึงพอใจต่างๆ จากการใช้สื่อ และรวมทั้งสิ่งที่น่ารำคาญของประชาชนขณะได้รับข่าวนั้นด้วย (Wright 1975 : 9 - 22)

พาล์มกรีน และเรย์เบิร์น (Palmgreen and Rayburn) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ โดยศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการชมโทรทัศน์ด้านการศึกษาในรัฐเคนตักกี ด้วยการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์จากกลุ่มตัวอย่างชายหญิงรวม 526 คน โดยวัดค่าความคาดหวังจากการชมโทรทัศน์ว่ารายการโทรทัศน์จะให้การผ่อนคลายความเครียด การเรียนรู้สิ่งต่างๆ การใช้ประโยชน์ในการใช้สื่อสัมพันธ์ การช่วยเหลือปัญหาต่างๆ เพื่อเป็นการฆ่าเวลา เพื่อความเป็นเพื่อนแก้เหงา และเพื่อความบันเทิงพบว่า ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้ชมมีความแตกต่างกันสูง มีความสัมพันธ์กันเชิงลบ คือ ความคาดหวังสูง - ความพึงพอใจต่ำ หรือความคาดหวังต่ำ - ความพึงพอใจสูง (Palmgreen and Rayburn 1979 : 161 - 173)

พาล์มกรีน เวินเนอร์ และเรย์เบิร์น (Palmgreen Werner and Rayburn) วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจที่ได้รับจาก รายการข่าวโทรทัศน์ ของผู้ชมในเมืองเล็กชงตัน รัฐเคนตักกี ด้วยการสุ่มตัวอย่างมาจำนวน 327 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ในเดือนพฤศจิกายน 1978 พบว่า ความคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์ในด้านความต้องการรู้ข่าวสารทั่วไปเพื่อการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์เพื่อความบันเทิง เพื่อการติดต่อระหว่างบุคคลและปฏิภวิยาจากสังคม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในประโยชน์ที่ได้รับจากการชมโทรทัศน์ดังกล่าว (Palmgreen, Werner and Rayburn 1980 : 170 - 175)

แกลโลเวย์และเม็ค (Galloway and Meek) ทำการวิจัยเกี่ยวกับแบบจำลองที่คาดหวัง การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนของผู้รับสาร โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนักศึกษาสาขาวิชาการสื่อสาร จำนวน 30 คน แห่งมหาวิทยาลัยแมคเคอว์ พบว่านักศึกษาชมโทรทัศน์เพราะมีความคาดหวังว่าจะได้รับความพึงพอใจ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังเกี่ยวกับสื่อ (Galloway and Meek 1981 : 440 - 447)

เวนเนอร์ (Wenner) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจที่แสวงหา (Gratifications Sought) ซึ่งก็คือความคาดหวังกับความพึงพอใจที่ได้รับ (Gratifications Obtained) จากการชมรายการโทรทัศน์ โดยใช้วัดค่าการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในด้านความต้องการเฝ้าระวัง (Surveillance) ด้านความบันเทิง/ความหลากหลาย (Entertainment/Diversion) การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Utility) และปฏิกริยาจากสังคม (Parasocial Interaction) รวม 12 รายการ (Statement) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ สุ่มตัวอย่างผู้ชมโทรทัศน์จากเมืองไอโอวา รัฐไอโอวา จำนวน 306 คน พบว่าความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังจากการชมรายการโทรทัศน์ โดยความพึงพอใจด้านต่างๆ ดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในเรื่องเดียวกัน และไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในเรื่องต่างกัน (Wenner 1986 : 165 - 169)

ผลการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจสนองความต้องการของผู้ใช้สื่อ โดยเฉพาะการใช้สื่อโทรทัศน์ ดังเช่น รูบิน (Rubin) พบว่า การดูโทรทัศน์รายการต่างๆ ในหมู่ผู้ชมสูงอายุ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตั้งใจที่จะได้รับประโยชน์ในแง่ต่างๆ จากโทรทัศน์ เช่น ผู้มีความตั้งใจจะติดตามข่าวสารการเมือง จะเลือกดูรายการที่เสนอสาระต่างๆ มากกว่ากลุ่มอื่นๆ และยังพบความสัมพันธ์ในทางลบระหว่างผู้ที่มีความตั้งใจจะใช้สื่อมาเวลา กับการดูรายการข่าวทางโทรทัศน์ด้วย (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ 2528 : 36)

การศึกษาทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ทฤษฎีนี้ยึดเอาความต้องการของบุคคล (Needs) เพียงตัวเดียว เป็นตัวอธิบายทฤษฎี แต่ในยุคหลังๆ นั้น ได้มีความพยายามที่จะนำเอาตัวแปรอื่นๆ เข้ามามีบทบาทในการอธิบายเพิ่มเติมไปจากการใช้ความต้องการแต่เพียงอย่างเดียว ดังเช่น

ยูล เบญจรงค์กิจ ได้วิจัยเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต ความต้องการ และการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของผู้ชม เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์จากเหตุการณ์ในชีวิต และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางจิตวิทยา ความเคยชินในการชมรายการโทรทัศน์ และความพึงพอใจของผู้ชมรายการโทรทัศน์ พบว่า เหตุการณ์ในชีวิตทั้งหมดที่เพิ่งเกิดขึ้น เป็นผลให้ความต้องการสิ่งแวดล้อมทางสังคมรายการโทรทัศน์ทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไป และการเปลี่ยนแปลงความต้องการเช่นว่านี้ ยังเป็นผลให้การชมรายการโทรทัศน์ของเขาเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย นั่นคือเป็นการช่วยอธิบายให้เห็นว่า การนำเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล (Life Events) มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของการใช้สื่อโทรทัศน์ด้วย (Yubol Benjarongkit 1985 : x - xi)

นอกจากนี้ก็เพิ่งจะมีเพียง ชนิดา พลศรี แต่ก็เป็นการศึกษาการใช้ประโยชน์จากสื่อพิเศษ กล่าวคือ ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังและความพึงพอใจของเยาวชนที่มีต่อการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ โดยศึกษาระดับความคาดหวังและความพึงพอใจของเยาวชนที่ได้รับจากการชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ความสัมพันธ์ของความคาดหวัง และความพึงพอใจที่ได้รับกับพฤติกรรมการชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ด้วยการใช้แบบสอบถามสุ่มเก็บตัวอย่างจากเยาวชนที่เข้าชม จำนวน 440 คน วัดค่าความคาดหวังของเยาวชนที่จะได้รับจากพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พฤติกรรมการชมนิทรรศการ และความพึงพอใจที่ได้รับ ผลการวิจัยพบว่า

1. ทางด้านความคาดหวังเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์นั้น เยาวชนส่วนมากคาดหวังที่จะได้รับตามลำดับความสำคัญ คือ ต้องการมีความรู้รอบตัวกว้างขวางขึ้น ต้องการเป็นคนรู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลต้องการดูแปลกใหม่และสิ่งที่น่าสนใจและต้องการได้รับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

2. ด้านพฤติกรรมการชมนิทรรศการ เยาวชนส่วนใหญ่ใช้เวลาชมแต่ละชิ้นน้อย เลือกชมเฉพาะที่สนใจเท่านั้น

3. ทางด้านความพึงพอใจที่ได้รับ เยาวชนส่วนมากได้รับความพึงพอใจตามลำดับคือ มีความรอบรู้กว้างขวางขึ้น ได้ดูความแปลกใหม่และสิ่งที่น่าสนใจ เข้าใจวิชาที่เรียนในห้องเรียนได้ดีขึ้น เป็นคนรู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและได้รับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

4. ความคาดหวังของเยาวชนเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับการชมนิทรรศการ พฤติกรรมการชมนิทรรศการ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่ได้รับ โดยตรงไม่ต้องผ่านพฤติกรรมการชมนิทรรศการ (ชนิดา พลศรี 2529 : ง - จ)

ส่วนเสรี วงษ์มณฑา ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง ความต้องการเรียนรู้ทางการเมือง และปัจจัยทางด้านสังคมและจิตวิทยาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และเชียงใหม่ จำนวน 472 คน พบว่า นักศึกษาในปัจจุบันให้ความสนใจต่อการเมืองมากกว่าในสมัยก่อน โดยแหล่งข่าวสารทางการเมืองที่สำคัญได้แก่ หนังสือพิมพ์ต่างๆ โดยนักศึกษาที่ให้ความสนใจและเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมากเท่าไร ก็จะมีแนวโน้มตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองมากตามไปด้วย การสื่อสารระหว่างเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง มีผลต่อความสนใจและการเรียนรู้ทางการเมืองของนักศึกษา กลุ่มนักศึกษาที่ฝึกฝนผลิตรีขนิม มีแนวโน้มที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบตัวต่อตัว เป็นสื่อกลางและแหล่งข่าวสารมากกว่าใช้การสื่อสารมวลชน นักศึกษาต้องเรียนรู้ทางการเมืองมากขึ้นเพราะมีความรู้สึกว่าคุณทอดทิ้งจากระบบการเมืองการปกครอง นักศึกษาที่มีความรู้สึกสิ้นหวังหรือได้รับการทอดทิ้ง มิได้หาทางออกโดยวิธีหนีโลก แต่กลับมุ่งแสวงหาข่าวสารและข้อเท็จจริงทางการเมืองเพิ่มขึ้นโดยอาศัยสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อมวลชน เพื่อเข้าใจปัญหาการเมืองดีขึ้น และผ่อนคลายความรู้สึกที่กดดัน อันเป็นการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และสร้างความพึงพอใจของบุคคล (Seri Wongmonta 1978 : 38 - 182)

อย่างไรก็ดี เสรี วงษ์มณฑา ได้อธิบายถึงทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจกับกาสื่อสารทางการเมืองว่า เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมมากที่จะนำมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง และข่าวสารการเมืองในสื่อมวลชนนั้นสนองความต้องการให้เขาได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และคนประเภทไหนที่มีความสนใจข่าวสารทางการเมืองมากน้อยเพราะอะไร ปัจจุบันมักจะกล่าวกันถึงการตอบสนองประการที่ประชาชนต้องการจะได้รับจากการสนใจข่าวสารทางการเมือง คือ

1. ความต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) ความอยากรู้อะไรเกิดขึ้นในสังคม ความอยากรู้อะไรที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลเขาทำอะไรกันบ้าง

2. ความต้องการคำแนะนำ (Guidance) การแสวงหาหนทางปฏิบัติคนให้ถูกต้อง เพื่อความอยู่รอดในระบบสังคม และการเมืองที่เป็นอยู่

3. การนำเอาไปใช้ในการสนทนา (Participated Communication) ใช้ข้อมูลจากสื่อสารมวลชนเพื่อการพูดคุยถกเถียงกับคนอื่น

4. ความตื่นเต้น (Excitement) สนใจว่าใครจะอยู่ใครจะไป ใครจะแพ้ใครจะชนะ สนใจความอยู่รอดของรัฐบาล

5. ความสนุกสนาน (Entertainment) ไม่ต้องการอะไรมากมาย หากความเพลิดเพลินในการอ่านการฟังไปวันหนึ่ง เท่านั้น (เสรี วงษ์มณฑา 2523 : 7 - 13)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวมา โดยลำดับ ย่อมเป็นแนวทางพอที่จะสร้างแบบจำลอง อันจะช่วยในการอธิบายที่ง่ายแก่การเข้าใจ (แมคเควล และวินคาหล 2528 : 3 - 4) ในการศึกษาค้นคว้าและการตั้งสมมติฐานได้เป็นอย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบจำลองในการศึกษา (Study Model)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปลงเป็นแบบจำลองในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2

